

MRADI WA AFYA NA UJASIRIAMALI KWA VIJANA

Hatua za Utekelezaji katika Kuboresha Maisha,
Afya na Ustawi wa Vijana kama sehemu ya
Mpango Endelevu wa Kunusuru Kaya Maskini

USULI

Vijana ni tegemeo kubwa la maendeleo ya Tanzania katika miaka ijayo. Hata hivyo, vijana wa kiume na wa kike hukabiliwa na changamoto nydingi katika ukuaji na kupevuka kwao kutoka ujana hadi utu uzima hasa katika uhusiano wa kijamii, afya na uchumi. Hayo yote yanatokana na kutokuwepo kwa fursa za kiuchumi, ndoa na mimba za mapema, magonjwa ya zinaa ikiwa pamoja na UKIMWI, kufanyiwa ukatili, unyanyasaji na unyonyaji. **Ili kusaidia upatikanaji wa afya na uzazi salama kuelekea kwenye utu-uzima, Mfuko wa Utekelezaji wa Kijamii [Tanzania Social Action Fund (TASAF)], Tume ya Kupambana na UKIMWI Tanzania [Tanzania Commission for AIDS (TACAIDS)], Shirika la Umoja wa Mataifa la Kuhudumia Watoto (UNICEF) na wadau wengine wameungana pamoja ili kuunda, kutekeleza na kutathmini mkakati ambao utajumuisha afua za ulinzi wa kijamii na uwezashwaji wa kiuchumi pamoja na elimu na huduma ya afya na uzazi kama sehemu ya mpango wa serikali ya Tanzania wa kuhawilisha fedha kwa kutumia Uzalishaji Mali Kuzinusuru Kaya Maskini [Productive Social Safety Net (PSSN)].**

Wakati utafiti wa awali unaohusu Mpango wa Kuzinusuru kaya masikini unaonyesha kuwa kuna ongezeko katika uandikishaji wa wanafunzi shulen na matokeo mazuri kwa kiasi fulani upande wa afya, kuna ushahidi unaoonyesha kuwa fedha zinazotolewa kwa kaya maskini peke yake haziwezi kuondoa vikwazo ambavyo havihuiani na fedha wala vile vya mifumo ambavyo ni muhimu katika kuboresha ustawi wa vijana na kwa hali hiyo nguvu ya ziada itahitajika. Inategemewa kuwa utaratibu wa "Afya na Ujasiriamali kwa Vijana (Cash Plus)" utachangia kwenye mfuko wa Mpango wa Kuzinusuru Kaya maskini ambao unazingatia mkakati wa kuimarisha uzalishaji mali, raslimali watu na afya, ili iweze kutoa na matokeo makubwa ya pamoja katika ubora wa maisha ambao utaongeza uwezo wa kuhimili misukosuko ya ujana, ustawi na uwezeshaji wa leo, kesho na vizazi vijavyo.

Mpango huu utaendeleza vipengele vya uhawilishaji fedha na uwezeshaji wa maisha vya Mpango wa Kuzinusuru Kaya masikini. Tathimini madhubuti ambayo itakuwa sehemu ya utekelezaji itatoa ushaidi juu ya nini kinawezekana, nini hakiwezekani na mambo gani yanaweza kutekelezwa sehemu nydingine na katika eneo kubwa zaidi kuititia Mpango wa Kuzinusuru Kaya Masikini.

Ulinzi wa kijamii kupitia mpango wa uzalishaji mali kunusuru kaya maskini

Kutokana na mafanikio ya majaribio yaliyofanywa kuanzia mwaka 2010 hadi 2013, Serikali kupitia TASAF iliamua kuongeza maeneo ya utekelezaji kwa kufikia kaya milioni 1.1 zilizo na umaskini wa kupindukia na ambazo hazina uhakika wa chakula.

Mwongozo wa Utaratibu wa Mradi wa Afya na Ujasiriamali kwa Vijana

- Serikali ndiye mmiliki
- Utekelezaji wake utaendana na mkakati wa TASAF/PSSN wa uwezeshaji wa maisha na mifumo mingine iliyopo ya serikali
- Itahusishwa na huduma nydingine za serikali
- Afua za kuendesha maisha zinazojali umri na jinsia
- Ujenzi wa mfumo wa kifedha, afya na uhusiano wa kijamii wa kuwaendeleza vijana na ustawi wao

kuhawilisha fedha kwa kutumia Uzalishaji Mali Kuzinusuru Kaya Maskini [Productive Social Safety Net (PSSN)].

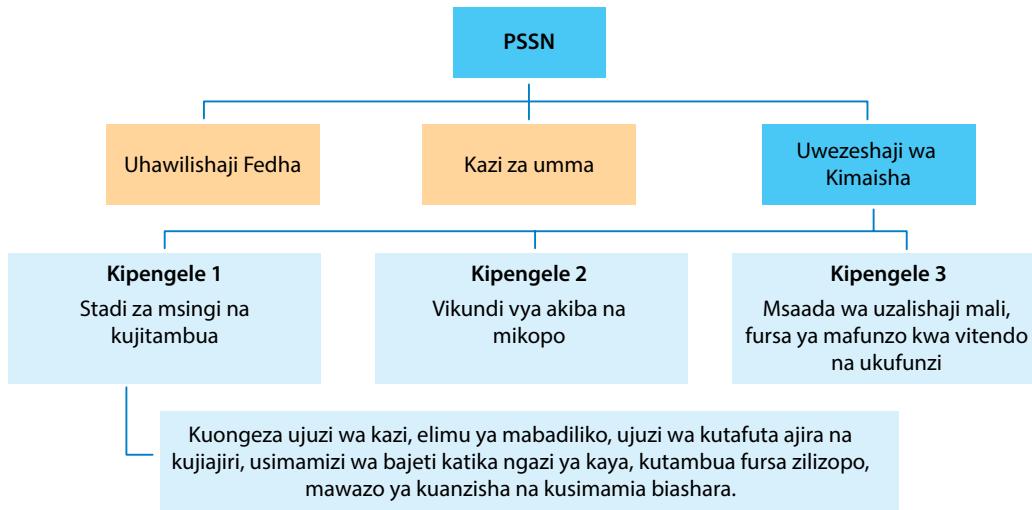
Lengo la Mpango wa Kuzinuszuru kaya Maskini ni kuongeza kipato na kurahisisha upatikanaji wa mahitaji muhimu ya kaya, na kuongeza uwezo wa kuhimili misukosuko kwa walio maskini wa kupindukia, wanaoishi katika mazingira magumu na wale wasioweza kufikiwa ili kulinda raslimali watu zinazohusu watoto. Afua kuu zitakazoelekezwa kwenye kaya husika ni:

- Uhawilishaji fedha wenyе masharti
- Kazi za umma (ajira ya muda)
- Uwezeshaji wa kimaisha.

Uwezeshaji wa kimaisha wa Mpango wa Kuzinuszuru Kaya Maskini unafayika katika ngazi tatu (Mchoro 1):

- Stadi za msingi na elimu ya kujitambua
- Kukuza uwekaji wa akiba
- Msaada wa mtaji wa uzalishaji (msaada unaotolewa mara moja tu, kiasi cha dola 80 za Marekani)

Mchoro 1. Mfumo wa Uwezeshaji wa Kimaisha wa Mpango wa Kuzinuszuru kaya maskini

Ubunifu wa mradi wa Afya na Ujasiriamali kwa Vijana Unaotekelozeka kwenye eneo kubwa na ulio endelevu kwa ajili ya vijana

Mradi wa Afya na Ujasiriamali kwa Vijana umebuniwa kulingana na Mfumo wa Maendeleo ya Kimaisha wa Mpango wa Kuzinuszuru Kaya maskini na unaendana sana na malengo ya mpango huo. Programu hii hufuata mbinu mkakati iliyokubalika ambayo huanza na kubuni, kisha hufuata utekelezaji wa hatua kwa hatua wa uwezeshaji wa kimaisha na hatimaye kufikia eneo kubwa la utekelezaji. Programu pia ina lengo la kujenga na kuendeleza uwezo uliopo wa Serikali za Mitaa na utoaji wa huduma zinazohusiana na afya na maisha ya vijana na ulinzi wa kijamii.

Uzingatiaji wa maendeleo na maisha ya vijana **unaenda sambamba na Mpango wa Serikali wa Maendeleo ya Miaka Mitano (2016/2017 – 2020/2021)**, ambao unajumuisha lengo kuu la “kuharakisha ukuaji wa uchumi mpana na shirikishi ambao utapunguza umaskini kwa kiasi kikubwa na kuwezesha mgawanyo wa manufaa kwa watu wengi kwa kuongeza uwezo wa kuzalisha mali na kuongeza ajira hususani kwa vijana na makundi ya wasiojiweza”. Huu ni mfano ambao unaonyesha jinsi gani Tanzania inavyoweza kuchukua hatua ya kuboresha uwezo wa kuzalisha mali kwa vijana ambao wanakuu ili kuelekea katika utu uzima ili waweze kuunganisha manufaa ya kukua kwa uchumi kwa watu wengi na pia kuondoa umaskini uliojikita katika jamii kwa muda mrefu. Kwa vile mradi wa afya na ujasiriamali kwa vijana unatekelezwa kuitia mpango wa serikali unaohusu utekelezaji wa Mpango wa Kuzinuszuru Kaya Maskini katika maeneo mengi, inaleta matumaini kuwa kuna uwezekano mkubwa wa kuueneza, kuupanua na kuudumisha.

Kwa nini wanalengwa ni vijana wa miaka 14 -19?

Vijanabalehe wa kike na kiume hukutana na vikwazo vingi harishati katika kuelekaa utu uzima. Na mara nyingi vyote hivyo huhushisha na kiwango cha umaskini katika kaya na jamii husika. Licha ya hali hiyo, vijana bado ni tegemeo kubwa la mafanikio ya Tanzania. Kusema kweli, miaka ya vijana ndiyo **'dirisha la fursa'** la kubadili **mzunguko wa miaka mingi ya umaskini na mazingira magumu kwa kuwawezesha vijana kufikia uwezo kamili**. Ushahidi unaonyesha kuwa mfumo wa kuongeza mali kwa vijana unaojenga raslimali za kifedha, kijamii na afya ndio muhimu zaidi. Ndio maana muundo wa **mpango hautaboresha tu uwezo wa vijana kushughulikia kuongeza kipato, bali utawaongeza maarifa na upatikanaji wa huduma za afya ya uzazi** kwa nia ya kuwawezesha kuchelewa kupata mimba na kuolewa, kuzuia unyonyaji, ukatili wa kijinsia, maambukizi ya UKIMWI na magonjwa mengine ya ngono na kuboresha ustawi wa vijana wa kike na wa kiume. Mpango huu unaozingatia masuala mengi kwa pamoja kwa ajili ya vijana wa kiume na wa kike wenye umri wa miaka 14 – 19 utakuwa na manufaa leo, kesho na siku zijazo.

MPANGO WENYEWE

Lengo kuu

Vijana wa kike na wa kiume wenyewe miaka 14 – 19 kutoka kaya maskini wanakua vizuri kuelekea utu uzima wakiwa na afya na uwezo wa kuzalisha mali Tanzania

Madhumuni

Kufikia 2019, Serikali itakuwa imetekeleza, kutathmini na kupanua maeneo ya uendeshaji wa mpango timilifu wa Mradi wa Afya na Ujasiriamali kwa Vijana kama kipengele kikuu cha Mpango wa Kuzinusuru Kaya Maskini

Matokeo

1. Waelimishaji rika, washauri na wanajamii wanayo maarifa na ujuzi wa kuwasaidia vijana wanaotoka katika kaya zinazonufaika na Mpango wa Kuzinusuru Kaya Maskini juu ya kuwawezesha kimaisha na afya ya uzazi
2. Vituo vya huduma za afya kwenye wilaya lengwa vina uwezo na ujuzi wa kutoa huduma rafiki kwa vijana.
3. Serikali, kwenye ngazi ya taifa na ngazi za chini, ina uwezo wa kupanga, kuratibu, kutekeleza na kufuatilia huduma za pamoja kwa ajili ya vijana kulingana na programu ya kunusuru kaya maskini.
4. Ushahidi juu ya athari za vijana katika makuzi yao kuelekea utu uzima wenyewe tija na afya upo na kumbukumbu za mafunzo ya utekelezaji zipo na zimesambazwa.

Vipengele vya Mpango

Kutokana na mapitio ya ushahidi uliopo juu ya nini kinafanya kazi, mashauriano na wadau na mchakato wa kufikia makubaliano, mpango ulibuniwa ukiwa na vipengele vitatu vifuatavyo:

1. **Mafunzo ya vijana kwa ajili ya kuijendezea kimaisha na ujenzi wa stadi za maisha zinazohusiana na afya ya uzazi na UKIMWI (SRH-HIV):** Programu hii inahusu mafunzo yanayoenda sambamba juu ya kuijendezea kimaisha na uwezashaji wa kiuchumi, elimu ya afya ya uzazi na kuzuia na kutibu UKIMWI kwa vijana. Mpango unazingatia mafunzo yaliyopatikana kutoka katika juhudhi mbalimbali na unatumia njia anuwai ili kufikia mahitaji mbalimbali ya vijana wa marika tofauti. Aidha, unajumuisha mbinu mbalimbali za mawasiliano zinazoleta mabadiliko ya tabia, ikiwa pamoja na kuwa na makundi ya kusaidiana kwa marika, kuboresha maarifa na ujuzi miongoni mwa vijana wa kike na wa kiume juu ya kuzuia na matibabu ya UKIWI, afya ya uzazi, kuzuia ukatili na kuimarisha usawa wa kijinsia.
2. **Kushauri na kutoa mafunzo kwa vitendo:** Sambamba na mafunzo na pia baada ya mafunzo, mpango huwaunganisha vijana walioshiriki na washauri katika ngazi ya jamii watakao wafuatilitia na kuwapa mafunzo kwa vitendo juu ya njia mbalimbali za kuijendezea kimaisha wanazoweza kuchagua na kupambana na changamoto za kimaisha. Hii huhusu masuala ya ushauri wa ziada wa elimu, mafunzo ya ufundi stadi, makundi ya kuweka akiba na misaada ya uzalishaji mali.
3. **Kuimarisha mtandao wa rufaa na Uhusiano na huduma zilizopo za SRH na UKIMWI kwa ajili ya vijana:** Programu inaunganisha vijana washiriki kutoka kaya za PSSN na huduma za UKIMWI and SRH zinazolenga na kukubaliwa na vijana.

TATHMINI ZA ATHARI

Swali la utafiti

Vipi na kwa kiasi gani kipengele cha ‘Plus’ kinachochanganya kuijendezea kimaisha, elimu ya UKIMWI na afya ya uzazi, msaada na huduma zinazoingizwa kwenye muundo wa serikali unaohusisha uhawilishaji wa fedha kwa masharti utakuwa na athari chanya kwa ustawi na makuzi ya vijana kuelekea katika utu uzima?

Muundo wa Utafiti

Muundo wa utafiti unaopendekezwa ni ule wa kudhibiti mchanganyiko wa makundi yaliyopangwa kwa nasibu katika ngazi ya jamii. Muundo huo unalenga kupima athari za uwezeshaji wa kimaisha kwa vijana uliochanganywa na Afya ya uzazi-/UKIMWI katika kuwalettea ustawi vijana walio kwenye kaya za PSSN.

Maswali maalumu ya utafiti:

- Je, vijana wameongeza maarifa na stadi za kuijendeleza kimaisha?
- Vijana wanajishughulisha na kazi za kuzalisha mali na ajira zilizo salama na zenyetija?
- Je, vijana wameongeza ufahamu kuhusu maambukizi ya UKIMWI, matibabu ya UKIMWI na huduma za afya ya uzazi zilizopo kwa ajili yao?
- Je, vijana wanazipata huduma za kupima UKIMWI, matibabu na afya ya uzazi kwa kiwango kikubwa zaidi?
- Je, mpango unapunguza ukatili, unyonyaji na kuonewa mionganoni mwa vijana?
- Je, mpango unawachelewesha vijana kuanza ngono, kuoa au kuolewa na/au kupata mimba?
- Je, mpango unapunguza tabia hatarishi za afya na ngono?

Mchango wa mpango wa Afya na Ujasiriamali kwa vijana na Tathmini

Mradi wa Afya na Ujasiriamali kwa Vijana ni nyongeza muhimu ya Mpaango wa Kuzinusuru Kaya Maskini. Si kuwa unalenga tu kundi muhimu la uzalishaji mali wa Tanzania wa siku zizazo, lakini pia unasaidia kuunganisha juhudzi za sekta mbalimbali. Hii itakuwa ni katika afua za kwanza kutathmini kwa undani, hususan katika muundo wa serikali unaohusu uhawilishaji fedha kwenye kaya maskini. Matokeo yatatoa taarifa muhimu juu ya nini kinafanya vizuri katika kupunguza hali hatarishi na mazingira magumu kwa vijana, na msaada unaofaa zaidi kuwanusuru katika makuzi kuelekeea utu uzima. Matokeo ya utafiti huu yatachangia sana ufahamu juu aina ya programu ya mradi wa Afya na Ujasiriamali kwa vijana kulingana na muundo timilifu wa kuendeleza mali, afya na ustawi wa kijana na makuzi kuelekeea utu uzima. Matokeo hayo pia yatumika siku za usoni katika kubuni shughuli za Mpango wa Kuzinusuru Kaya Maskini na kuanisha maeneo ambayo yatahitaji sera na program za ziada kwa ajili ya ustawi wa vijana.

Matokeo kwa vijana

- Uchumi wenye tija
- Ufahamu juu ya na upatikanaji wa huduma za SRH
- Ufahamu juu ya na ongezeko la upatikanaji huduma za kuzuia na matibabu ya UKIMWI
- Kuchelewa kuanza ngono, kuolewa au kuoa na kupata mimba
- Kupungua kwa ukatili, unyonyaji, unyanyasaji na ukandamizaji
- Kuongezeka kwa ubora wa afya ya akili, matumaini, mategemeo na ufahamu, wa hali hatarishi

Programu ilipo

Kulingana na uwepo wa programu ya Mpango wa Kuzinusuru Kaya Maskini ya Serikali ya Tanzania, wilaya mbili (Rungwe na Mufindi) katika Mikoa ya Mbeya na Iringa zimechaguliwa kutekeleza mpango huu. Wilaya hizo mbili zimechaguliwa kwa sababu wana mpango wa kuhawilisha fedha kwenye kaya maskini, kuna mazingira hatarishi sana kwa vijana, lakini bado hawana mpango wa uvezeshaji wa kimaisha kwa vijana. Wilaya mbili zaidi zinaweza kuongezwa ili kuwezesha Mradi wa Afya na Ujasiriamali kwa Vijana kufikia kaya maskini nyingi zaidi na kujifunza zaidi juu ya utekelezaji wake.

Utaratibu wa kuratibu

Mradi wa Afya na Ujasiriamali kwa Vijana unaongozwa na timu ya TASAF inayoshughulika na Uwezesaji wa Kimaisha ambayo ina wataalamu waliobobea kutoka Serikalini na wadau wa maendeleo, kwa kushirikiana kwa karibu na Tume ya Kupambana na UKIMWI Tanzania (TACAIDS), Wizara ya Afya, Maendeleo ya jamii, Jinsia, Wazee na Watoto (MoHCDGEC), Umoja wa Mataifa (UN) na mashirika yasio ya kiserikali (NGO) TASAF ndio wanaoshughulika na kazi za kila siku wakisaidiana na UNICEF. Ofisi ya UNICEF inayosimamia utafiti – Innocenti pamoja na Shirika linaloshughulikia juhudzi za kiuchumi [Economic Development Initiatives] wanasimamia tathmini ya athari za mpango huo. Timu ya kitaifa ya tathmini inaongoza kipengele cha utafiti cha programu hii.

TAARIFA MUHIUMU NA KALENDAA

Wadau	TASAF, TACAIDS, MoHCDGEC, UNICEF
Walengwa	vijana 2,500 wenye umri miaka 14–19 kutoka kwenye kaya za PSSN
Wilaya za mpango	Wilaya ya Mufindi (Mkoa wa Iringa) Wilaya ya Rungwe (Mkoa wa Mbeya)
Kalenda	Februari 2017–Juni 2019

TAARIFA ZA MAWASILIANO

Kwa taarifa zaidi, tafadhali wasiliana na:

Ladislaus Mwamanga
Executive Director TASAF
Ladislaus.mwamanga@tasaf.go.tz

Dr. Aroldia Mulokozi
TACAIDS
aroldiamulokozi@yahoo.co.uk

Ulrike Gilbert-Nandra
UNICEF Tanzania
ugilbert@unicef.org

Paul Quarles van Ufford
UNICEF Tanzania
pqvanufford@unicef.org

Tia Palermo
UNICEF Office of Research – Innocenti
tmpalermo@unicef.org